

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

I КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

I КНИГА

Қостанай, 2022

- формирование взглядов на будущее, укрепление моральных устоев, которые нужны человеку как члену общества и субъекту международного сотрудничества;
- ориентация содержания образования на воспитание уважения к национальной культуре и открытости по отношению к другим культурным истокам [2].

Ы.Алтынсарин очень высоко оценивал значение роли учителя. Действительно, будущее Казахстана в значительной мере зависит от того, какое место в системе социально-экономических и духовно-нравственных ценностей занимает педагог. Необходимо не только обеспечить качественное профессиональное образование, но и социальные гарантии для педагогических кадров с целью укрепления престижа данной профессии.

Список литературы:

1. И.Алтынсарин. Педагогические идеи и просветительская деятельность.- Алма-Ата, 1968 год
2. Концепция развития образования Республики Казахстан

ӘОЖ 378.148

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНДЕГІ МЕДИАСАУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ РӨЛІ

Даумова Батима Бексултановна,
п.ғ.к, педагогика және психология
кафедрасының қауымдастырылған профессоры
Абдиркенова Акбидаш Қапанқызы,
PhD доктор, педагогика және психология
кафедрасының қауымдастырылған профессоры
Тулегенова Айзат Бүркітбайқызы,
арнайы пәндер оқытушысы
Қостанай гуманитарлық колледжі
Қостанай қ., Қазақстан

Аннотация

Өзектілігі және мақсаты. Мақалада қоғамның ақпараттық өміріндегі медиасауаттылықтың рөлі талданады және оның қазіргі жоо-да қалыптасуының ерекшеліктері көрсетілген. Зерттеу пәні ақпараттық қоғамдағы қарым-қатынастың негізгі элементі ретінде медиасауаттылық болып табылады, оның көмегімен қоғамның барлық салаларында өзара іс-қимыл жүзеге асырылады. Жұмыстың мақсаты-медиасауатты жан-жақты зерттеу, оның жоо-да қалыптасу жолдарын анықтау және медиасауаттың деңгейін жоғарылату және оның салдары ретінде медиа-білім беру процесіне танымал болуға әсер ететін факторларды талдау. Сондай-ақ, мақалада кәсіби қызметі ақпараттық технологиялармен тікелей байланысты адамдар үшін ғана емес, сонымен қатар қазіргі жас ұрпақты бейімдеу үшін де қажет болатын медиа-білім беру жүйесіне айналатын медиасауаттылықтың даму процесінің феномені қарастырылады.

Түйін сөздер: медиасауаттылық, бұқаралық ақпарат құралдары, коммуникациялық технология.

Аннотация

Актуальность и цель. В статье анализируется роль медиасовместимости в информационной жизни общества и показаны особенности ее формирования в современном вузе. Предметом исследования является медиаграмотность как основной элемент общения в информационном обществе, с помощью которой осуществляется взаимодействие во всех сферах жизнедеятельности общества. Цель работы-всестороннее исследование медиаобразования, определение путей его формирования в вузе и анализ факторов, влияющих на повышение уровня медиаобразования и, как следствие, на популяризацию медиаобразования. В статье также рассматривается феномен процесса развития медиаобразования, превращающегося в систему медиаобразования, профессиональная деятельность которой непосредственно связана с информационными технологиями, но необходима не только для адаптации современного молодого поколения.

Ключевые слова: медиаграмотность, средства массовой информации, коммуникационные технологии.

Abstract

Relevance and goal. The article analyzes the role of media literacy in the information Life of society and reflects the peculiarities of its formation in modern universities. The subject of the study is media literacy as the main element of communication in the information society, through which interaction is carried out in all

spheres of society. The purpose of the work is a comprehensive study of media literacy, identification of ways of its formation in the University and analysis of factors affecting the increase in the level of media literacy and, as a consequence, the popularity of the media educational process. The article also examines the phenomenon of the process of development of media literacy, which is becoming a system of media education, which is necessary not only for people whose professional activity is directly related to information technologies, but also for the adaptation of the modern younger generation.

Keywords: media literacy, mass media, communication technologies.

Бүгінгі таңда білім беруді жаңғырту – заманның талабы. Болашақ мамандарды даярлауда олардың кәсіби құзіреттілігін қалыптастырудың маңыздылығы қазіргі таңда жаңа технологиялармен оқыту жүйелі түрде жүргізілуде. Ол үшін студенттердің кәсіби құзіреттілігін теориялық және тәжірибелік тұрғыдан жетілдіру қажет және білім беру ұйымдарында қызмет жасайтын мамандарды қайта оқыту, интерактивті білім беру, түрлі технологиялық тәсілдер арқылы оқуға деген қолжетімділікті арттыру, білім беруді жаңғырту сынды мысалдарды айтуға болады. Біздің елімізде білім беру жүйесін жаңғырту үш басым бағыттар бойынша жүзеге асуда. *Біріншісі*, білім беру ұйымдарын оңтайландыру және оқыту үдерісіне қазіргі заманғы әдістемелер мен технологияларды енгізу.

Қазіргі әлемде қоғам өмірінің түрлі салаларындағы – геосаяси, экономикалық, технологиялық және басқа да көптеген өзгерістер туралы көбірек айтылып, жазылуда. Алайда, біздің өміріміздің негізгі бағыттарының бірінде – коммуникацияда болған өзгерістер туралы аз айтады. М.Маклюэннің айтуынша, бұқаралық коммуникация оның дамуының үш негізгі кезеңінен өтті: ауызша сөйлеу, баспа сөзі және типография, радио және электронды байланыс. Осылайша, ақпараттық қоғамдағы медиасауаттылық құбылысын зерттеудің өзектілігі туралы айтуға болады.

Біріншіден, бұқаралық ақпарат құралдары мен бұқаралық ақпарат құралдарының рөлін ескере отырып, қоғам жасөспірімнің дамуының барлық кезеңдерінде медиасауатты қажетсіз мазмұнды қабылдауды және оның теріс әсерін болдырмауға бағытталған алдын-алу тетігі ретінде дамыту қажеттілігіне көбірек назар аудару [1, 256].

Екіншіден, медиасауаттылық феномені бүгінде әлеуметтік өзара әрекеттесумен тығыз байланысты және өзекті болып табылады.

Үшіншіден, қарым-қатынас прогресі тұрғысынан медиасауаттылық әлеуметтік өзара әрекеттесудің құралдары мен әдістері жүйесін қиындатудың негізгі элементтерінің бірі болып табылады.

Осылайша, бұл құбылыстың өзектілігі ақпараттық қоғамдағы медиасауаттылықтың рөлін, сондай-ақ оны медиабілім берудің стратегиялық мақсаты ретінде дамыту мәселесін қалыптастырады.

Алайда, жоо-да болашақ педагогтарды оқыту барысында олардың бойына медиасауаттылық ұғымын теориялық түрде ғана емес, практикалық жүзінде де негізгі ұғымдарын нақтылау қажет.

Ақпараттық сауаттылық - бұл әлеуметтік және экономикалық қызметте ақпарат алмасуға негізделген жеке тұлғалар арасындағы қатынастар мен қатынастар жүйесі [2, 796]. Өмірдің бұл құрылымын бірқатар белгілер арқылы сипаттауға болады.

Ақпарат қоғамдағы медиасауаттылықтың негізгі қозғаушы күші болып табылады. Н.Винер «ақпарат – бұл сыртқы әлемнен алынған мазмұнның оған бейімделу процесінде және оған біздің сезімдерімізді бейімдеу» деп санайды. Н.С.Полевойдың көзқарасы бойынша, «ақпарат – бұл танымдық субъект немесе техникалық құрылғы қабылдай алатын нәрсе...». Осы жан – жақты ұғымдарды қорытындылай келе, ақпарат дегеніміз-адам сырттан алатын, өңдейтін және әртүрлі байланыс көздері мен құралдары арқылы беретін мәліметтер деп қорытынды жасауға болады.

Жазушы В.А. Монастырский медиа – сауаттылық феноменін «медиа білімнің нәтижесі-тиісті қабылдау, түсіндіру, бағалау, сондай-ақ медиа мәтіндерін құру қабілеті» ретінде қарастырды. Бұл адамның қарым-қатынас және ақпараттық сауаттылық деңгейі оның әртүрлі медиа байланыстарды объективті қабылдау, талдау және түсіндіру қабілетіне байланысты екенін білдіреді [3, 7556].

Медиа құзыреттілікті жетілдірудің мақсаты азаматтық жоғары дамыған ақпараттық қоғамды қалыптастыру деп санауға болады.

Медиа сауаттылықты модельдеуді бағыттар мен көрсеткіштер бойынша жіктеуге болады. Сонымен, бағыттар адамдар хабарлама шығаратын бірнеше саланы қамтиды.

Біріншіден, бұл адамның қарым-қатынас аясында өзін-өзі көрсетуі ғана емес, сонымен қатар қолданыстағы ақпараттық өнімдерді модификациялау, оларға жаңа мағыналар мен құндылықтар беретін тіл.

Екіншіден, қоғамдағы коммуникативті технологиялардың рөлін және өзара әрекеттесу мақсаттарына жету үшін оларды қолдану тиімділігінің дәрежесін түсінуді қамтитын технологиялар.

Үшіншіден, өзара әрекеттесу процестері де маңызды рөл атқарады, олар тұтынылатын мазмұнды талдау мүмкіндіктерін және байланыс процесіне қатысу деңгейін қамтиды – адамдардың әртүрлі топтарымен өзара әрекеттесу, әлеуметтік байланыстар үшін платформалар құру саласындағы жұмыс, Қоршаған ортаны түрлендіру.

Төртіншіден, коммуникациялық процестерді өндіру және тарату дағдыларына ие болу дәстүрлі де, әлеуметтік те түрлі медиа көмегімен ақпарат алмасуға, сондай-ақ өзіңіздің онлайн және офлайн сәйкестілігіңізді басқаруға мүмкіндік береді.

Бесіншіден, ақпараттық кеңістікте де бар эстетика. Ол бұқаралық ақпарат құралдарында мәдениет пен өнер, ресми құндылық тұрғысынан шығарылатын мазмұнды бағалау мүмкіндіктерін қамтиды.

Осылайша, ақпараттық қоғамдағы медиа-сауаттың рөлі және оны күрделі процесс ретінде қалыптастыру туралы келесі қорытынды жасауға болады:

Медиасауаттылық коммуникациялық технологияларды қиындату арқылы ақпараттық қоғамды дамытады. Медиа құзіреттілік ақпараттық қоғамда жаңа сұраныстар қалыптастырады, адамдардың мазмұны мен өзара әрекеттесуін тиімді етеді.

Медиасауаттылық-әлеуметтік кеңістіктегі коммуникацияның тежеуші тетіктерінің бірі. Ақпараттық қоғамдағы медиақазпеттіліктің көмегімен мінез-құлық нормалары мен ережелері сақталады.

Медиа құзіреттілікті қалыптастыру-бұл процеске тартылған адамдардың ғана емес, сонымен бірге мемлекеттің ақпараттық кеңістікті реттеуші және ақпараттың негізгі дистрибьюторы ретінде үлкен қатысуын талап ететін күрделі процесс.

Медиасауаттылық ақпараттық қоғамның қазіргі өмірінің ажырамас бөлігі болып табылады және оны тек ересек ұрпақта ғана емес, сонымен бірге жастарда да қалыптастыру қажет деп қорытынды жасауға болады, өйткені қазіргі медианың салыстырмалы еркіндігі баланың психикасы мен коммуникативті өміріне айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

Жалпы, біздің түсінігімізде, медиабілімді маман баяндалған материалды еркін бағдарлау және ұсынылған оқу ақпаратын бұрыннан мәлім ақпаратпен салыстыру арқылы оның шынайылық дәрежесін бағалауға қабілетті тұлға болып табылады. Ол медиамен құрылымдық диалог құра отырып, ақпараттың мазмұны жайында өз көзқарасын білдіреді, сондай-ақ қарсы пікір білдіруші тарапынан бұлтартпайтын дәлелдемелер ұсынылса, оны қайта қарап шығудың әртүрлі нұсқаларын жүзеге асырады. Медиаөміріндерді арнайы аспектілер бойынша талдап, сыни қабылдау дағдысын меңгереді, цифрлық технологиялар арқылы өзіндік сапалы медиа хабарламаларды құрастырып, аудиторияға таратуға қабілетті болады. Заманауи цифрлық технологияларды қолдана отырып білім беретін, үздіксіз түрде әртүрлі ақпараттармен жұмыс жасап, тарататын педагог маман үшін медиақұзыретті болу заман талабы.

Сонымен, ЖОО-да медиабілімдік курстарды жалпыбілімдік және базалық оқу пәндерімен интеграциялау және элективті курс ретінде жүзеге асыру мүмкіндігі болғанымен, көптеген жоғары оқу орындарында медиабілім беру ісі әлі де болса дұрыс жолға қойылмай отыр. Жоғары кәсіптік маман даярлауда медианың білім беруді ұйымдастырудағы мүмкіндіктері, дидактикалық және тәрбиелік әлеуеті жеткілікті түрде пайдаланылып отырған жоқ. Республиканың жоғары оқу орындарында медиабілім берудің мазмұны әлі бір жүйеге келтірілмеген, сонымен қатар медиабілім беруге бағытталған сабақтарды ұйымдастырудың әдістемесін дайындауды талап етеді. Бұл жағдайлар жоғары оқу орындарында медиабілім үдерісін жолға қоюға өз кедергісін келтіріп, медиақұзыретті педагог мамандарды даярлауда мәселелер туындатады.

Кәсіби педагог мамандарды даярлайтын жоғары оқу орындары да жалған ақпараттарға жол бермеу және қоғамның ақпараттық сауаттылығын көтеруге өз үлесін қосуы тиіс. Қатыгездікті насихаттау мен медиалық манипуляцияға тек білім арқылы ғана қарсы тұруға болады. Кәсіби маман даярлайтын әрбір жоғары оқу орны студенттердің медиабілімі мен медиа сауаттылығын арттыру және медиақұзыреттілігін қалыптастыру бағытында жұмыс атқаруы тиіс.

Жалған ақпараттарға жол бермеу және қоғамның ақпараттық сауаттылығын көтеру педагог мамандардың кәсіби құзыреттілігіне тікелей тәуелді болады. Медиа саласы бойынша медиа сауатты, құзыретті педагог білім алушылардың да медиабілімін арттыруға күш салады. Кәсіби маман ретінде ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша ата-аналарға, балалар мен жасөспірімдерге педагогикалық және психологиялық жағынан кеңес беруге қабілетті болады.

Түйіндейтін болсақ, дамыған батыс мемлекеттерінде оқушылар мен студенттерге медиасауатты білім берудің бірқатар мүмкіндіктері мен жолдары қарастырылған. Қазақстанда да, медиабілім мәселесіне қатысты зерттеу жұмыстары жүргізіліп келеді. Дегенмен, олардың таралуы халықаралық және республикалық конференция жинақтарындағы ғылыми мақала немесе ғылыми жобалар деңгейінде ғана шектеліп қалуда.

Медиақұзыреттілігі мен медиасауатты қалыптасқан болашақ педагог маманды даярлау цифрлық дәуірдің талабы. Цифрлық құзыреттілік студенттің медиа саласы бойынша білім, іскерлік, дағдысына байланысты болады. ЖОО-да педагогикалық мамандықтардың студенттеріне медиабілімдік пәндерді оқытуды жолға қойып, оқу курсының мазмұнын мемлекеттік стандартта көрсетілген талаптарға сәйкес дайындау қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Баранов О.А. Медиаобразование в школе и вузе. – Тверь: Изд-во Твер. гос. ун-та, 2002. – 25б.
2. Божков Ю.И. Самодеятельное кинотворчество как педагогическая проблема: дис... канд. пед. наук: 13.00.01. – М., 1983. – 79 б.
3. Медиаобразование сегодня: содержание и менеджмент / под ред. А.В.Федорова. – М.: Изд-во Гос. ун-та управления, 2002. – 755б.